

Pracovní list č. 4

Vyjadřování intenzity u adjektiv

Adjektivum může vyjadřovat různý stupeň intenzity: slabý, střední, silný, až velmi vysoký či přehnaný. Latina vyjadřuje nejčastěji stupeň intenzity u adjektiv organicky (z hlediska flektivního jazyka) - tedy prostřednictvím modifikace adjektiva příponou - tedy stupňováním *tardior, tardissimus*.

Mimoto však latina může vyjádřit intenzitu adjektiva analytickými formami (skládáním) tj. pomocí adverbia, připojeného k adjektivu. Pro latinu můžeme rozlišit celkem 6 různých způsobů vyjadřování intenzity adjektiva, (nejčastěji se samozřejmě uplatňuje běžné stupňování):

- 1) pomocí adverbii *non satis diligens* nedostatečně pilný
- 2) pomocí sufixů a prefixů *clarior, clarissimus - praeclarus*
- 3) pomocí **litotis** prostota tj. vyjádření představy výrazem zdánlivě skromným, avšak vlastně silnějším - především jde o dvojitou negaci = silný klad *non invitus* ne nerad = velmi rád *non parum* ne málo = velmi, moc
- 4) pomocí synonymického spojení: **hen dia dyoin** jedno dvěma výrazy: jde o souřadné spojení dvou výrazů, které obsahem nejsou souřadné, ale jeden je určením druhého: *aperte ac palam* zcela otevřeně
- 5) pomocí superlativu běžného i analytického: *doctissimus, maxime contentus* velmi, naprosto spokojen, *valde vehemens* velmi prudký, násilný
- 6) jen zřídka prostým adjektivem, jež samo o sobě znamená přemíru *longum est* je to příliš dlouhé

Často se toto analytické stupňování uplatňuje u adjektiv na -us, před kterým předchází další samohláska - typ *magis necessarius* v podstatě vždy resp. ovšem s různými adverbii - *satis idoneus x idoneior, nimis varius*

malá intenzita

<i>minus liberalis</i>	<i>méně šlechetný tj. ne moc, málo</i>
<i>parum liberalis</i>	<i>málo šlechetný málo, jen málo ne dostatečně</i>
<i>non satis diligens</i>	<i>nedostatečně pilný, málo</i>
<i>modice locuples</i>	<i>mírně, nepřilíš bohatý</i>
<i>hilarulus</i>	<i>demin. hilarus poněkud veselý</i>
<i>subagrestis</i>	<i>pref. trochu selský</i>

střední intenzita

<i>satis dives</i>	<i>dost bohatý</i>
<i>mediocriter disertus</i>	<i>prostředně, průměrně výmluvný</i>
<i>non ita magus</i>	<i>ne tak velký</i>
<i>aliquantum commotus</i>	<i>trochu, poněkud dojatý</i>

silná intenzita

<i>bene doctus</i>	<i>(dobře) velmi učený (bene mori - slavně)</i>
<i>admodum nihil</i>	<i>velmi málo, skoro nic (admodum adulescens - velmi mladý)</i>
<i>vere doctus</i>	<i>skutečně učený</i>
<i>valde vehemens</i>	<i>velmi prudký</i>
<i>magnopere iucundus</i>	<i>nanejvýš, velmi, velice příjemný</i>
<i>res non parum clara</i>	<i>věc dobře známá, zcela jasná</i>
<i>non invitus</i>	<i>velmi rád</i>
<i>fraude praecipuus</i>	<i>arcipodvodník, (velmi schopný podvodník)</i>
<i>apertus ac simplex</i>	<i>zcela jasný, naprosto zjevný,</i>
<i>perabsurdus</i>	<i>(velmi nejapný), nesmyslný, zcela absurdní</i>
<i>praeclarus</i>	<i>přeslavný, velmi slavný</i>
<i>maxime contentus</i>	<i>nanejvýš spokojen, velmi spokojen, zcela</i>
<i>minime contentus</i>	<i>velmi nespokojen, zcela, naprosto</i>
<i>doctissimus</i>	<i>velmi učený, nejučenější</i>

přemíra intenzity

<i>nimis loquaces</i>	<i>strašně, příliš upovídání (užvanění)</i>
<i>paulo nimis redundans</i>	<i>trochu moc (příliš) přebytečný, nadbytečný</i>
<i>immoderate profusus</i>	<i>nemírně (nezřízeně) nevázaný</i>
<i>longum est</i>	<i>příliš, moc dlouhé (ve smyslu obšírné)</i>